ОЛЕКСАНДР ІРВАНЕЦЬ

RECORDING

П'єса на дві дії

ДІЯ ПЕРША

З глибини темного простору з'являється СТАРИЙ. Він дуже-дуже старий. Або не дуже. А може, й зовсім не старий. Він присвічує собі в темряві сірником. Або запальничкою. Або свічкою. Або ліхтариком. Зрештою, це несуттєво. Ось він нарешті наблизився, щось видивляється, шукає попід стіною. Натискає вимикача — і яскраво спалахують театральні софіти, юпітери, ліхтарі та прожектори, їх багато, і він вмикає їх ще і ще. Звідкілясь із-під стіни виносить стільця і встановлює його в самому фокусі освітлення. Вішає на спинку стільця свою куртку. З кишені виймає пляшку, ставить її на підлогу. Прикладається до пляшки.

Трохи перепочивши, знову підводиться зі стільця, десь під стіною, між дротів за межами світла знаходить відеокамеру, штатива до неї, встановлює це все, спрямувавши об'єктивом на стільця. Знову з-поза меж світла виносить магнітофон й маленький диктофон. Ставить їх на підлозі перед стільцем. Спершу на магнітофоні й диктофоні, потім на відеокамері натискає клавішу запису. Знову сідає на стілець. Сьорбає з пляшки. Прокашлюється.

СТАРИЙ: — Нуль-один-два-три! Два-один-нуль! Проба! Спроба! Спроба запису!.. Почали... Почав... я... Я починаю! (Павза. Ковток з пляшки.) Я починаю... Оце нарешті я зібрався розповісти, як воно все було насправді. Або — як воно було взагалі. Бо якщо через сто, через тисячу мільярдів років хтось, здатний почути, розкодувати й зрозуміти мою розповідь, знайде ці записи, він однаково не зможе тоді перевірити, правду я розповідаю, чи ні. Кхм.. ет, куди мене повело... Отже, я

розповідаю вам свою історію, як останній очевидець та безпосередній учасник. Так, саме так — останній і безпосередній.

Й досі я не зможу збагнути, чому ВеКа, Всепланетний Комп'ютер, Великий Комп'ютер вибрав саме мене. Хоча знаю, чому, безліч разів чув сам від себе це пояснення: у всіх мешканців планети було взято аналіз крові, потім підраховано кількість кров'яних тілець — і середнє арифметичне їх число виявилося саме в моїй крові. Але — чому? Чим я на це заслужив? Чим я в цьому завинив? Чи ж я кого просив про це? Чи ж моя добра мама, народжуючи мене багато-багато років тому в маленькому баварському селі, там, де ліси Нової Зеландії стрічаються зі степами 1 Іівнічної Сахари, де волохаті ящірки у квітні щебечуть на деревах своїх любосних пісень, а обидва місяченьки ллють своє тихе світло на блакитні лотоси степових озерець, — чи ж моя матуся, привівши мене на світ у такому райському краї через рік по закінченню Четвертої світової війни, чи ж думала вона, що її первісткові, Її синочкові випаде така страшна, така нелюдська доля?.. (Павза, ковток з пляшки. Надалі ця ремарка не повторюватиметься, та автор просить імовірних читачів і неймовірних постановників постійно тримати її в голові). — І я, я маленький чоловічок... тільки через те, що в моїй крові, в кубічному її міліметрі було саме стільки еритроцитів, а не двома менше чи чотирма більше, — я мусив зробити це!..

Що — ЦЕ,? Ага, так, я ж збирався про все по порядку. Та щось не виходить воно по порядку. Це треба здалеку починати. Отже, я народився через рік по війні. Батько мій після підписання замирення напрочуд швидко пройшов дефільтраційний табір і повернувся у своє село, де моя матуся, тоді ще тільки його наречена, вірно чекала його, судженого. Батько повернувся неушкод-женим, навіть не пораненим, тільки по всьому тілу мав такі блинзи круглясті, від опіків. Він служив у східній Норвегії, в тій спекоті, в тих пісках. А з оази Шпіцберген супротивник засилав диверсантів. Батько був командиром чоти антигравітаційної оборони. Та це я знову відволікся. У Четвертій світовій, треба ще сказати, не було переможців, ані переможених. Просто, бабайці з мамайцями підписали довгострокове замирення, щоб мати

змогу перегрупу-вати війська, підвести свіжі сили. І це замирення потроху перейшло у мир

• бойові дії так і не поновилися. Доки я... Доки все не звершилося остаточно...

Оскільки зростав я у часи повоєнні, з бойової підготовки завжди був відмінником, і в дитсадку, і в школі. Все мріяв про подвиг на полі бою. Та, бач, не довелося.

Вони подзвонили у двері, коли вся наша родина снідала. Моя старенька матуся, моя дружина, троє моїх діток — Лоло, Боло та Міоло, п'ять років, вісім і дванадцять, — всі перезирнулися за столом. Напередодні у кожного повнолітнього громадянина було взято кров на передвиборчий аналіз — але хіба в ту мить ми думали про те? Може, то хтось із сусідів зайшов позичити повітря чи енергії? Може, санітарна інспекція сміття перевіряє? Дружина встала з-за столу й пішла відчиняти. Я, поквапливо дожовуючи шматка, почув, як у передпокої чоловічий голос, привітавшись, назвав моє ім'я та порядковий номер. Дружина щось відповіла, а я витер губи і, не підозрюючи лиха, пішов туди, до неї, до дверей.

Вони чемно привіталися зі мною, ще раз перепитали ім'я та порядковий номер і, не заходячи до помешкання, як і велів перший параграф виборчого статуту, наказали йти за ними. Йти, згідно параграфа другого, належалося негайно, без жодних контактів з родиною, "аби зберегти незайманою внутрішню психологічну налаштованість". І я це виконав. Встиг, щоправда, озирнутися на дружину, напруживши слух, вловив галас дітей у їдальні — і не промовивши ані слова, пішов за ними вниз по сходах, до лискучого чорного автомобіля, котрий стояв просто перед вхідними дверима. Поки ми їхали, вони, не повертаючись до мене обличчями, зачитали мені

виборчий статут усіма чотирма офіційними мовами світу. Я сидів позаду,

відділений від них подвійними ґратами й куленепробивним затемненим склом. У домашньому пуловері, м'ятих джинсах і стоптаних'черевиках. Добре хоч не у капцях, перед сніданком я виходив на город, зірвати кілька актинідій на салат та й полінувався перевзутися. І от коли вони читали мені статута четвертою офіційною мовою, ш:і:гальською, якої я майже не розумію, я зумів нарешті зосередитись і потроху збагнув, що ж насправді відбувається. Мене охопив страх і радісне піднесення. Адже учора, коли по всьому світу брали кров, мені й на думку не спадало, що з-поміж п'ятнадцяти мільярдів дорослого населення планети ВеКа вибере саме мене. Я навіть і не думав тоді, що й насправді десь пс світі ходить людина, котра муситиме зробити цей вибір. Великий Вибір. Все це здавалося інсценізацією, майстерно підлаштованою владцями. Ну, повідомлять, скажімо, що Великий Комп'ютер визначив на виборця якогось косоокого бедуїна з Угорської улоговини, — як ти це перевіриш? Навіть портрета його покажуть, біографію почнуть детально переповідати. А ось тут, зараз, поки мене везуть у цьому авті, по всьому світі вже переказують мою біографію і показують мого портрета. І в те, що я реально існую на світі, теж, напевно, вірять не всі... Так от приблизно я розмірковував, доки ми їхали на летовище.

Пам'ятаю ще велику скляну залу аеропорту, мої провідники йдуть спереду та позаду від мене, всі люди в залі повернуті до мене спинами, — " для уникнення будь-якого впливу на Виборця в час його підготовки до виконання виборчої дії , — це, здається, другий параграф четвертої статті виборчого статуту. Десь далеко, у кутку раптом забелькотало дитя рочків двох, побігло, непевно хитаючись на ніжках, і двоє поліціянтів у сірій формі тут-таки й кинулися навперейми. Молода налякана мама теж розвернулася впівоберта і лише руками розвела услід малюкові. Що було далі, я вже не встиг побачити. Ми увійшли в металеві двері "відстійника" і, пройшовши коротким вузьким коридором, виринули просто перед трапом літака.

Це був трансконтинентальний гіперзвуковий лайнер, що мусив за півтори години перенести нас аж на протилежний кінець планети — у Трансалбанію, це ось тут, за Панамським Крижаним хребтом, тут, де ще'"]На початку Четвертої світової війни було споруджено й опоряджено Космічний Мілітарний центр, аж на тридцять п'ять поверхів у глибину. А до Великого Вибору його було спеціально переобладнано на Виборчу Дільницю. Для єдиного Виборця. Для мене себто. Ми з моїми провідниками швидко збігли угору трапом, і за нами безгучно засунувся металевий люк. О, скільки таких люків звідтоді засувалося за мною! Скільки разів я вже бачив цей рух металевої маси — невпинний, невідворотній! Площина, що відрізає тебе від зовнішнього простору, від безмежності, від свободи, від неба над головою... Скільки разів...

В літаку ми одразу ж пройшли у хвіст і зайняли три місця в розкішному салоні бізнес-класу. Двері до кабіни пілотів були вже задраєні, засвітився напис-прохання пристебнути паски, й літак дуже швидко рушив на злітний майдан-чик. Вертикальний злет завжди був мені неприємний: тебе вдавлює в крісло, у вухах дудонить, в очах темніє. Але це минулося за якихось дві-три хвилини, почому з-за ширми до салону вийшли дві стюардеси з металевими тацьками, повними різних напоїв. Засвітився також екран телевізора перед нами, бо від моменту злету, згідно виборчого статуту, мені вже дозволялося "опосередко-ване і контрольоване отримання інформації". Стюардеси ж, посміхаючись розкішними своїми сіро-перламутровими зубами, поставили перед нами таці з напоями, три келихи і зникли. Одна з них, здається, навіть хотіла щось мені сказати, але наткнувшись на колючі погляди обох супроводжуючих, лише зиркнула багатозначно мені ув очі й розчинилася за ширмою. Я, зненацька розхоробрившись, налив собі з півкелиха "Метакси" і зробив добрячий ковть. Духмяна й гаряча рідина миттю пронизала мені груди й потім повільно розійшлась по всьому тілу. Стало легко й безжурно. Хвилювання моє розвіялося. Я звів очі на екран телевізора. Мої супроводжуючі дали мені до рук пульта й собі потяглися до пляшок. По чотирьох державних каналах скрізь транслю-валися новини, і скрізь розповідалося про мене. Мої фотографії миготіли, змінюючись на екрані. Потім з'явилась дружина, щаслива і знічена

водночас, вона, часто зітхаючи, говорила в добрий десяток мікрофонів одну й ту ж саму фразу: "А ми якраз сиділи, снідали, коли раптом дзвінок у двері... А ми саме снідаємо... а тут у двері дзвонять... А ми якраз снідаємо сидимо..." Потім у кадрі виникло мамине обличчя, але мама мовчала, лише мружачись в об'єктиви, а голос диктора за кадром почав розповідати: "Мати єдиного Виборця прожила довге і чесне трудове життя. Всі свої сили вона віддала розбудові та становленню..." ну і так далі, всіляку байду молов. Потім знову мої фотографії замиготіли, біографію почали вже чи не вкотре переказувати, і я перемкнув на комерційні канали.

Там показували мою малечу — Лоло, Боло і Міоло, три рочки, шість і десять, ну вже й режисери на мультикомп'ютерах попрацювали. Діти були вбрані так охайно й барвисте, як ми їх зроду не одягали. Одразу ж за цим почалася спеціальна програма, улюблені мультики моїх дітлахів. На іншому каналі саме йшла реклама зубної пасти "Колгейт • 3000", і я раптом знову побачив самого себе, як я, схилившись над білосніжною чашею раковини, от зроду не мав ні такої, ні навіть подібної, — я чищу зуби тим самим "Колгейтом". А я все життя своє користувався банальним 'Поморіном", от з місця цього не зійти. Потім замиготіли ще якісь обличчя, напруживши пам'ять, я збагнув, що це все мої друзі дитинства й однокласники, і всі вони чомусь наввипередки, перебиваючи одне одного, говорили, що я у дитинстві найбільш за усе любив піццу "Везувіо". Убий, не пригадую такого! Мамині вареники я любив. І пиріжки з маком... А якусь там піццу...

Мені швидко обридла ця телевізійна брехня, і я, немов переситившися нею, повідомив своїм супутникам, що йду до туалету. Обоє перезирнулися, та не сказали нічого. На той час вони вже майже до денця приговорили літрову пляшку "Білого коня", і їм було вже добре. Виборчий статут нічого такого не згадував про фізіологічні потреби єдиного Виборця, тільки все ж гарантував "повне, цілковите і всебічне їх задоволення". Тому провожаті мої, посунув-шися, пропустили мене до салону, і я, притримуючись за спинки порожніх крісел, пішов уперед, видивляючись дверей з двома нулями.

Зараз я тому згадую про все це у подробицях, що ці мої супроводжуючі, а ще також екіпаж і стюардеси були останніми живими людьми, яких я бачив у своєму житті. Коли б я міг про це знати тоді!..

В одному з бічних відсіків широченного салону я нарешті запримітив уступ на три сходинки і потрібні мені двері. Поряд з дверима за маленьким відкидним столиком сиділа й та сама світлоока стюардеса, що ото так багатозначно мені усміхнулась, пропонуючи напої. Зараз вона знову розчепірилася в усмішці, і не звужуючи її ані на міліметр, видихнула крізь рожево-сірии перламутр своїх чудових порцелянових зубів: "Ви, мабуть, шукаєте це? — і вказала очима на туалет. Я й сам прекрасно знав і бачив, чого я шукаю, тож буркнувши "дякую", вскочив у двері й заклацнув шпінгалета. Відливши усе своє хвилювання у темно-фіолетову чашу одноразового унітаза, я притоптав педаль і рвонув на себе двері. Стюардеса так само сиділа під дверима... так само, та не так само. Вона підняла й притулила до стіни того відкидного столика, а свою куценьку формену спідничку закотила до пояса. Окрім того вона розстебнула тужурку з блискучими ґудзиками, і дві круглі перфектні цицьки безсоромно дивилися на мене, пульсуючи брунатними пилками: ліва-права, ліва-права... "А може, ви шукаєте оце?" — знову сказала вона своїм глибоким грудним гол'.ом, не ворушачи при цьому губами і якось по-собачому дивлячись на мене знизу вгору, не в очі мені дивлячись, а десь так у груди, і погляд її сповзав при цьому вниз кривулястими ривками, неначе дощова крапля по віконному склі. Я для більшої переконливості мусив тут вдатися до телепатичного зв'язку і з люттю передав їй напрочуд яскраву картинку свого маленького будиночка, де на ґанку дрімає у кріслі матуся, в городчику порпається дружина, їй допомагає Міоло, вісім років, а Лоло і Боло, один рік і чотири рочки, бавляться на моріжку перед будинком. Дівуля іще раз безсоромно глипнула на мене й почала перебирати золотисті ґудзики, застібаючи їх. Отак мені востаннє у житті пропонувалося жіноче тіло. Е,-ех... Я злетів трьома сходинками до основного салону і трохи не бігцем подався на своє місце, до осовілих своїх супроводжуючих. Ми вже підлітали до космоаеропорту Такла-Макан, тож тільки-но я опустився у своє крісло, як засвітився напис пристебнути паски. Я іще встиг трішки плеснути

собі "Метакси", так, на саме денце, а супутники мої спали, як суслики голошкірі, тільки поштовх від прямого приземлення їх розбудив. Тут наші шляхи нарешті розходилися, бо на мене чекала Виборча Дільниця, а вони свою функцію вже виконали. Двері літака відчинилися, та ні льотного поля, ні обрію я не побачив. Навпроти були ще одні двері — до кабіни ліфта, і вони розповзлися на два боки, і вступати до кабіни я вже мусив сам, без жодних супроводжуючих. Вони стояли в мене за спиною і мовчали, як і велів їм виборчий статут. Випари "Білого коня" з їхніх ротів лоскотали мене в потилицю. З рожевої глибини ліфта засвітив у очі напис: "ТІЛЬКИ ОДНА ОСОБА — ВИБОРЕЦЬ!" Зробивши півтора кроки углибину, я озирнувся. Супроводжуючі обоє тупо й байдуже дивились мені в обличчя. Механічні двері літака почали затягатися, неначе рана. Дві половинки дверей ліфта стулилися теж.

Далі мене скрізь супроводжували електронні світляні написи. У ліфті й далі, на глибині 38-го поверху підземелля, куди мене й завіз цей ліфт. Довго ми спускалися, довго... Я вже казав, що це був Космічний Мілітарний центр, збудований на початку Четвертої світової. А потім переобладнаний на Виборчу дільницю. Саме тут після трьох діб роздумів я мусив зробити остаточний вибір. Із двох сил. Я мусив від імені усього населення планети визначити, кому саме

— бабайцям, чи мамайцям — слід віддати перевагу. І все це — через кров, через кляту кров, через паршиві кров'яні тільця, яких у мене виявилося саме стільки, скільки було!.. (Павза).

Отже десь хвилин так за двадцять ліфт зупинився на тридцять... на тридцять сьомому, передостанньому поверсі. Двері розчахнулися, й прямо перед собою я побачив табло: "ІТИ ПРЯМО!" Такі написи й надалі супроводили мене скрізь, наказові, в безособовій формі, достоту неначе команди для пса: "Іти прямо!", "Іти ліворуч!", "Натиснути кнопку праворуч!", "Чекати!", "Отримати обід!", 'Отримати вечерю!", "Слухати інформацію!" , Відпочивати! , омиватися! , Снідати! , Слухати інформацію!", "Слухати інформацію!" Слу-уха-ати-и! Інформацію-ю-ю!

Інформація супроводжувала мене всі ті три доби. П'ятдесят хвилин інформації — десять хвилин перерви. І з одинадцятої вечора до сьомої ранку — перерва на сон. Згідно виборчого статуту інформація була розподілена порівну, навпіл між бабайцями і мамайцями, з точністю до секунди.

О сьомій рано разом зі звуковою інформацією вмикалися і світляні написи:

''Час на ранковий туалет, гоління, чищення зубів — 40 хв." "Час на сніданок — ЗО хв. . Я плен'гався до столу і з продовольчого ліфта діставав тацю зі сніданням. А в цей час мені було всоте повторювано, що мамайці стоять за добробут усіх, а бабайці — за процвітання кожного, що мамайці гарантують безпеку громадянина, а бабайці — його спокій і недоторканість. Бабайці прагнуть кожному дати житло і роботу за фахом, а мамайці — якісне медичне обслуговування й забезпечену старість. Мамайці обіцяють стояти за людей праці, а бабайці — за трудовий народ. Мамайці всіляку підтримку надаватимуть розвиткові науки, а бабайці якомога вище піднімуть престиж інтелігенції. Мамайці забезпечать скорочення військ і конверсію, а бабайці обіцяють розпочати якнайшвидше роззброєння та демілітарізацію.

Після сніданку й до обіду я мав вільний час, протягом якого блукав своїми апартаментами, наштовхуючись по кутках на світляні написи: "Кінець житлового сектора! Дальший прохід заборонено!" А над дверима ліфта миготіли рідкі кристали секундоміра: "До початку виборчої процедури залишилося стільки-то секунд". Табло було шестизначне, і коли я вперше вступив до підвалу з ліфта й роззирнувся, воно показувало щось понад 250 000. Двері ліфта зачинились, і відлік увімкнувся автоматично. Аж понад чверть мільйона секунд було дано мені на роздуми. Вони, ці секунди, миготіли й танули, вже наступного дня, як я розумію, крайня двійка ліворуч перетворилася на оди-ницю, а згодом і на нуля, зеро, рахунок пішов вже не на сотні, а на десятки тисяч. Так я колись в довготривалому відрядженні, змучений відсутністю дружини, перепившися пива, забрів до секс-шопу, до

індивідуальних кабінок. В кишенях було повно монет, і я нажбурляв їх у щілину, як видавалося, трохи не дощенту. Засвітився екран, пішов фільм, але я 'майже не міг його дивитися, погляд мій увесь час перескакував на табло лічильника, де миготіли мої гроші, зменшуючись, провалюючись кудись у темряву, у небуття, гроші, перетворені на секунди екранної дії, на цокання давнього механічного дзиґаря, час, рух, плин, лет...

А тепер у час перетворили мої роздуми, мою самотність. Десь далеко над головою була поверхня планети, гори, пустелі й океани, міста, автостради й люди, люди, люди... Ці люди щохвилини чули моє ім'я і чекали моєї дії. Чи, можливо, це я зараз так думаю. Може, вони й не згадували, і не думали про мене. Просто жили собі всі своїми життями, і що їм було до того Великого Вибору, що я його мусив незабаром зробити, натиснувши одну з двох кнопок на пульті в Залі голосування: зелену ліворуч за бабайців чи синю праворуч за мамайців... Чи, може, навпаки? Стільки пройшло вже часу^ що й приза-булося... Так-так... Зелена мала бути ліворуч, синя — праворуч! Ьа байці хотіли добробуту всім, а мамайці — процвітання для кожного... А десь далеко-далеко наді мною, високо-високо або навіть глибоко-глибоко, бо ж навіть по інший бік планети жили, ходили, дихали, чекали на мене моя старенька матуся, моя дружина і троє діточок моїх, Лоло, Боло і Міоло, вісім років, одинадцять і п ятнадцять. Щоб повернутися до них, я мусив зробити Великий Вибір...

Я таки зробив його. Але про це трохи пізніш. Все по порядку. На все свій час...

На табло ліворуч з'явився другий нуль. Повсюди в моїх апартаментах засвітилося пронизливе синє сигнальне світло. Близько трьох годин залиша-лось мені до Великого Вибору. На ту пору я вже остаточно втратив усіляку орієнтацію в часі. Спав, дрімав, коли заманеться, краєм вуха вловлюючи металеві голоси дикторів, які читали мені передвиборчу інформацію. Та в останні десять тисяч секунд це читання було припинено. Я мав час зосере-дитись і визначитися остаточно. Натомість

я заснув, від перевтоми нервів, від самої нестерпності думки, що ось невдовзі я натисну одну з двох кнопок, і у світі остаточно запанує одна з двох сил. Мене зморило, і я задрімав у фотелі перед маленьким столиком, бо ліжко моє після того, як я прокидався і вставав з нього, на день ховалося у стіну. Розбудило мене пронизливе диринчання і червоне миготіння нулів на табло:000 000! При вході до мого помешкання вже розчахнулися сріблясті двері ліфта, й червоний напис над ними наказував:"Увійти до ліфта!" Я підкорився. А що я мав робити? Що я міг вдіяти супротив?

Несподівано для мене ліфт поїхав не вгору, а вниз, на іще якийсь секретний, невідомий поверх, 38-А, як з'ясувалося. Хоча могли ще існувати й 38-Б, і 49-Ю, звідки мені знати. Зрештою, воно й нецікаво. Все вже скінчилося. Тож я продовжу свою розповідь.

Виборчого статута я знав напам'ять. Але знати й розуміти — це не завжди одне й те саме. Тож коли двері випустили мене на поверсі 38-А й зачинилися, я з жахом усвідомив, що тепер вони відчиняться тільки після того, як я зроблю вибір. Великий Вибір. То ще йшли останні хвилини, коли я не знав, що ніякого вибору насправді немає.

Я йшов Виборчою Залою, що виявилася доволі слабко освітленою і з низькою сіруватою стелею. Йшов по білій пунктирній лінії, намальованій на підлозі. Нарешті лінія вперлась у металеву стінку Виборчого пульта. І я підвів очі. На пульті була тільки одна кнопка.

КІНЕЦЬ ПЕРШОЇ ДІЇ.

ДІЯ ДРУГА

Декорація, та сама, що й була.

СТАРИЙ: Я зробив це. Я зробив це на сьомий, чи на восьмий, чи на двадцять восьмий день перебування у Виборчій залі. На той час я вже

нічого не розумів і не тямив. Я вже був осліп від голоду і спраги. Так, від безводдя я осліп. І що найстрашніше — я не пам'ятаю момента, коли я зробив це. Але я дуже чітко уявляю, неначе й не себе, а якесь чуже, стороннє тіло, — як воно підповзло наосліп до пульта, як мацало його пальцями з відрослими за тиждень нігтями, як підтяглеся, ковзаючи руками по металевому краю і через силу вдарило по кнопці. Все.

Отямився я вже у ліфті. Після того, як кнопку було натиснуто, двері ліфта розчинилися, і я, мабуть, заповз туди останнім своїм зусиллям. Ліфт підняв мене на вищі поверхи. Тоді ще працювало енергопостачання, й шахта не була ;

завалена. Ліфт мене вивіз на тридцять восьмий поверх, саме до тієї квартирки, в якій я прожив три останні доби перед виборами. Я поповз прямо і наштов— хнувся на маленький столик з залишками сніданку, що я його неохоче | поколупав виделкою в той останній, вирішальний день. Це мене й порятувало. | Я перевернув столика і по підлозі визбирував шматки заплісняві лого за тиждень тоста. Великий синій пластиковий термос з гербатою не розбився, і я випив цю загуслу, вже смердючу рідину, як найсолодше вино в світі. Потім лежав нерухомо на підлозі й набирався сили.

Коли я більш-менш прийшов до тями, то злякався, що осліп остаточно. Навкруги панувала така цілковита темрява, що я навіть власного тіла не відчував. Був якийсь час безплотним духом. Але поворухнувся — і тіло повернулось, огорнуло пропащу душу поколюванням, щемом і болем. Сягнув рукою до кишені, клацнув запальничкою. Все стало на свої місця — я перебував у тому самому житловому секторі, тільки світло повсюди вирубилося. Я вже розумів, чому. Поповз вперед, принагідне визбируючи крихти сухарів по підлозі, спромігся видряпатися на крісло і довго-довго безпробудно спав.

Прокинувся знову від голоду, але вже нормального, людського, а не того, який вивертає нутрощі спазмами. Спробував не повзти, а ходити, тримаючись руками за спинку стільця, якого сунув перед собою по

підлозі. Зі своєї сорочки змайстрував факела, намотавши її на ніжку іншого стільця. Факел цей більше чадив, та все ж давав хоч трохи світла. Я зіп'явся на столика, що стояв під продовольчим ліфтом, виламав дверцята і поліз угору, на запах їжі. Кухня виявилася близько, лише одним поверхом вище, і я, пам'ятаю, розкривав дверцята шаф та холодильників і пожирав холодний сир, пив сметану, потім натрапив на слоїка з консервованими ананасами, проковтнув солодкі кружаль-ця майже не розжовуючи — й мене вивернуло просто біля холодильника. Тіло уникало смерті, як тільки могло.

Я довго жив у темряві, доки не налагодив автономну підстанцію, там-таки, поруч із кухнею. Тут взагалі все розташовано досить зручно, видно, що саме на такий випадок і будувалося. Але енергопостачання недостатнє. Наприклад, не працює водогін. Я переходжу тут з поверха на поверх, залишаючи по собі переповнені смердючі унітази. Продовольчі склади є на кожному поверсі, але вмиватися доводиться мінеральною водою. Тому я рідко голюся, а іще рідше влаштовую собі ванну. Воду для цього треба гріти в електроказані, а він страшенно виснажує акумулятори. Та й після цього свого запису я довго сидітиму в напівтемряві. Але все це не важить, зовсім нічого не важить.

І все ж таки підготувалися вони грунтовно. Тут, у цьому безкінечному підземеллі є все для виживання. Незліченні запаси харчів нагромаджено в рефрижераторах. Кілометрами тягнуться склади натільної білизни та верх-нього одягу. Величезні зали відведено під казарми з рядами однаково засте-лених двоповерхових ліжок. От тільки виживати немає кому.

Коли я налагодив енергопостачання, в одній далекій звідси кімнаті знайшов відеотеку й телецентр. Камери кореспондентів останніх вістей спромоглися записати справді Останні Вісті. Зі стаціонарних штативів на вулицях, на вершечках телевеж і дахах найвищих хмародряпів, з надувних куль атмосфер-них зондів та бортів космічних супутників, які ще й зараз, напевно, ширяють навколо планети, мертвотно поблискуючи металом своїх зовнішніх деталей, — камери побачили й передали на вже

безлюдні телецентри це величне видовище: палахкотіла зелено-коричнева Африка, вирували озера й невеликі внутрішні моря, а на сході чорною обвугленою плямою вигоряв Китайський океан. Міста не горіли — вони просто кришилися на порох, розсипались від подиху гарячого вітру над ними, сірим піском западали, неначе носи в сифілітиків. І десь там, у тому кришиві, хаосі, у тій попелястій імлі, можливо, востаннє волали передсмертним криком і моя добра матуся, і моя дружина, і троє діточок моїх — Лоло, Боло і Міоло, п'ять років, вісім і дванадцять, перетворюючись на смерть, на попіл,, на ніщо...

Приблизно раз на місяць я роблю собі ванну з мінеральної води. Тоді ж я піднімаюся драбиною на верхні поверхи, до складів і беру собі свіжий комплект солдатської білизни • спідню сорочку й підштаники. Онуч брати не хочу, а на шкарпетки щось ніяк не натраплю — вони, напевно, десь далі, у тих лабіринтах, куди я просто не в силі дійти. Добре хоч, що продовольчі ряди близько біля шахти ліфта. Коли я вибрався туди вперше, іще напівсліпий і знесилений, найперше, що мені трапилось — були сухарі. Височенні стелажі з галетами найрізноманітніших гатунків. Галети й печива, солоні й напівсолодкі, з перцем і тмином, і навіть не знаю, з чим там іще. Я кілька днів поспіль спав під ними, а прокинувшись простягав угору руку, діставав пачку і гриз її прямо зі слизько-солодкою поліетиленовою обгорткою. І це знову врятувало мене, бо трохи далі, за рогом, кроків десь за п'ятдесят знаходилися стелажі зі свіжим хлібом, завареним у вакуумні мішечки. Багети й паляниці, буханці і сайки, рогалики й французькі булочки — я міг би запросто отримати заворот кишок, якби натрапив на той стелаж одразу. Але я кілька перших днів провалявся між галет — і це врятувало мене.

Зараз, коли я входжу у хлібні ряди, я напружено вслухаюся. Я мрію почути хоч би легенький шурхіт, шелест, шкряботіння. Але тут все так загермети-

-зовано, що які там хробаки, які там миші. А я мрію, я вмираю, так хочу побачити мишку — малу-маленьку, блакитно-сіру, з перетинчатими

крильця-ми, з очима-намистинками і гостреньким носиком, — таку, якою її малювали з підручнику з зоології для нульового класу. Або кільчастого й мучнистого хробака — живого хробачка, який пульсує своїм досконалим довгастим тілом і, проштовхуючи крізь себе їжу, повзе до нового харчу. А від нього потім введуться інші хробаки, спершу — маленькі ніжні хробаченята, я ходитиму між ними дуже-дуже обережно, аби не те що не наступити, — не налякати їх своєю ходою, своєю тінню, своєю постаттю, своїм диханням. А вони попідростають і перетворяться на товсті веретенця лялечок, з яких потім випорхнуть білі метелики, і, можливо, декотрим з них вдасться подолати засипану шахту ліфта, й вони виберуться на поверхню і серед сірого попелу планети заснують цивілізацію метеликів, спершу білих і сліпих, з неприємно-розлогими вусами, з крильцями, всипаними рипучою пергою, ледь слизькуватою на доторк.

Та все це мрії мої, райдужні мрії... Нічого живого, ані блошиці, ні мухи, навіть невидимої оку інфузорії немає тут!..

На котромусь з тих поверхів, куди я можу досягти, мені трапився цілий склад ляльок. Ляльо^ з секс-шопів. Те сховище я вивчив^лише ледь-ледь. Кілька перших контейнерів. Лежать у них величезними партіями білява Саллі й довгонога Холлі, тоненька Барбі й пишногруда Саманта, і ще лискуча чорношкіра Блек Чері. Можливо, десь далі, у глибині сховищ лежать у контейнерах ще й інші породи, види та модифікації — з двома головами, чотирма грудьми й шістьма ногами, або, скажімо, з тулубом слона й ассирійською бородою. Хто

-чна. Тут готувалися сидіти довго і всерйоз.

Тож готуючи собі свою щомісячну ванну, — приблизно щомісячну, бо хро-нометри на всіх поверхах показують різний час і брешуть немилосердно, — тож влаштовуючи собі лазню й санітарний день, я окрім кальсонів і солдатської сорочки витягаю з контейнера ще й партію нових ляльок, саме у такому порядку, як я їх щойно перерахував: Саллі й Холлі, Барбі, Саманта й Блек Чері. Вони самі наповнюються повітрям,

варто лиш відкрити клапана, я обкладаюся ними, коли лаштуюся до сну, і часто прокидаюся уночі — уночі?

— якби ж то знаття, ніч чи день на моїй планеті? — тож я часто прокидаюся від липких їхніх гумових обіймів. А прокинувшись у темряві, я довго-довго лежу, втупившись невидющими очима в нікуди, в досконалу, стоп ятдесятипроцентову темряву, пітьму, яка огортає мене, оточує, і втішаю себе наївно-дитячою мрією, маренням, що нічого того не сталося, що це тільки мене одного засипало якимсь робом на Виборчій Дільниці, а на планеті й далі буяє життя, і моя добра матінка сидить на ґанку з плетивом, і моя дружина порається в городчику, і троє діток моїх, Лоло, Боло і Міоло, дванадцять років, п'ятнадцять і дев'ятнадцять, допомагають їй, і світло ллється з неба ненормовано, і немає отих барханів сірого пороху, які я бачив на моніторах телецентру, і людство живе собі так само у часі Замирення, от лише забули вони всі чомусь про свого Єдиного Виборця.

А нехай би й забули, якби тільки так сталось насправді. Чи, може, так воно і є? Може, це якийсь експеримент, якесь випробування на виживання, на живучість, на подолання перешкод? Може, саме для цього брали кров на аналіз у той далекий-предалекий день? Може, десь тут, поряд, ось лише руку простягти, ось за цією стіною сидить бригада дослідників у сірих, мов попіл, халатах, роздивляючись мене через невидимі отвори у стіні: Чи просвічуючи стіну ультразвуком? Або інфрасвітлом? Де ви? Де ви? Ну пожалійте мене, змилосердіться, дайте знак, хоч би найменший шурхіт телепатичний, дайте мені зрозуміти, відчути вас, де ви є?!

Нема. Нікого тут немає. Лише залишок чоловіка з найсереднішою кількістю еритроцитів у крові човгає безкінечними коридорами, переступаючи перепов-нені своєю власною спермою гумові контейнери у вигляді жіночих тіл — лискуча Блек Чері, Саманта з неймовірними цицьками, Барбі з немовби вивихнутими стегнами, Холлі та Саллі з наївно розтуленими ротами... Чому ви тут, зі мною, запитую я в них, переступаючи. Чому не дружина моя, чому, врешті-решт, не ота сірозуба

стюардеса з гіперзвукового лайнера? Чому не діти мої, Лоло, Боло і Міоло, п'ятнадцять років, вісімнадцять і двадцять два, саме дітородний вік, нехай би й через інцест, а зачали б нову цивілізацію! Не віддали б цю планету сліпим білим метеликам...

Немає... Немає нікого... Тож мушу сидіти й думати. Згадувати, а це дійсно — найстрашніше. Чи я і справді натис тоді ту кнопку? А може, ні? А може, мені приверзлося? Можливо, відлік на секундомірі ще йде, біжить, триває, ряхтить, переливаючись рідкими кристалами на табло? І я незабаром проки-нуся, поснідаю і піду нарешті виконувати свій пресвятий обов'язок — робити Великий Вибір?..

СТАРИЙ підводиться зі стільця. В одній руці тримаючи вже Порожню пляшку, другою натискає клавішу "зіор" на відеокамері. Потім натискає "eject", відкривається гніздо касети. Воно порожнє. Понишпоривши в ньому пальцями вільної руки, СТАРИЙ переходить до магнітофона й диктофона. Там так само немає касет. Непевно похитуючись, заточуючись, хапається руками за спинку стільця і разом з ним повільними коротенькими кроками відходить у глибину темряви. Щоправда, він іще ніби бурмоче щось собі сам, вже майже нерозбірливо, але якщо вслухатися...

СТАРИЙ: — Отже, мамайці — за добробут кожного, а бабайці — за процвітання усіх. Ті — за спокій, а ці — за безпеку. За увагу до працівників розумових професій, вчених та науковців, робітників, селян, океанічних фермерів та континентальних фабрикантів... Мамайці — синя кнопка, а бабайці — зелена. Чи навпаки? Синя — ліворуч, зелена, здається, мала бути праворуч. Отже, зелена, це — бабайці, а синя...

Темрява поступово поглинає його.

ЗАВІСА

Червень-липень 1995 року.